

Nr 21.

Ankom till riksdagens kansli den 16 april 1942 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 18 april 1935 (nr 113) med vissa bestämmelser om arbetsförmedling.

Genom en den 6 mars 1942 dagtecknad proposition, nr 123, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att antaga följande

Förslag

till

Lag

**angående ändring i vissa delar av lagen den 18 april 1935 (nr 113)
med vissa bestämmelser om arbetsförmedling.**

Härigenom förordnas, att 1 och 2 §§ lagen den 18 april 1935 med vissa bestämmelser om arbetsförmedling ävensom övergångsbestämmelserna till samma lag¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

1 §.

Denna lag — — — är tillämplig.

Har mellan utövare av verksamhet för arbetsanskaffning och arbetssökande träffats avtal om anställning av den arbetssökande hos verksamhetens utövare eller av den sistnämnde hos arbetssökanden, skall, där av omständigheterna framgår, att det huvudsakliga syftet med anställningen är förmedling av arbete åt arbetssökanden, sådan förmedling anses såsom arbetsförmedling enligt denna lag.

2 §.

Arbetsförmedling må — — — i förvärvssyfte.

Vill någon — — — hos socialstyrelsen.

Avser verksamheten förmedling av anställning utom riket eller av anställning här i riket åt utlänning som vistas utom riket, må tillstånd beviljas allenast för de fall och på de villkor Konungen efter överenskommelse med

¹ Senaste lydelse av fjärde stycket i övergångsbestämmelserna se SFS 1940:784.

främmande stat bestämmer. Vad sålunda stadgats skall dock icke äga tillämpning å förmedling av anställning åt musiker, sceniska artister och därmed jämförliga yrkesutövare med mindre Konungen därom förordnar.

Tillstånd må — — — för sjömän.

Övergångsbestämmelser.

Denna lag — — — januari 1936.

Genom denna — — — fortsatt giltighet.

Den som — — — blivit prövad.

Enskild person eller annan, som vid lagens ikraftträdande i behörig ordning bedriver arbetsförmedling i förvärvssyfte, må av socialstyrelsen erhålla tillstånd att fortsätta verksamheten till och med den 31 december 1939. Beträffande yrkesgrupper, som Konungen bestämt, äger socialstyrelsen för tiden därefter, dock för högst ett år i sänder och icke längre än till den 1 januari 1950, bevilja förlängning av tillstånd, som nyss sagts, samt jämväl meddela nytt tillstånd att bedriva arbetsförmedling i förvärvssyfte, dock endast för enskild person, som övertagit med vederbörligt tillstånd bedriven verksamhet, i vilken han sedan tiden före lagens ikraftträdande varit anställd. Innan tillstånd, varom i detta stycke sägs, av socialstyrelsen beviljas, skall åt arbetsgivar- och arbetarorganisationer inom den eller de yrkesgrupper förmedlingen avser beredas tillfälle att yttra sig. Det ankommer på styrelsen att bestämma skälig ersättning för förmedling, varom i detta stycke är fråga. I övrigt skola lagens bestämmelser i tillämpliga delar gälla å densamma.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

I fråga om de skäl, som ligga till grund för propositionen, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Å den internationella arbetsorganisationens konferens år 1933 antogs ett förslag till *konvention* (nr 34) *angående avgiftskrävande arbetsförmedlingsbyråer*. Enligt denna konvention skola avgiftskrävande arbetsförmedlingsbyråer med vinstsyfte vara avskaffade inom tre år från konventionens ikraftträdande för vederbörande medlemsstat [art. 2 mom. 1]. Under denna tid må nya sådana byråer icke upprättas [art. 2 mom. 2 a)]. En redan befintlig avgiftskrävande byrå med vinstsyfte kan emellertid erhålla tillstånd av vederbörande myndighet att under vissa förutsättningar fortsätta sin verksamhet [art. 3]. Härom gäller, bland annat, att byrån skall innehava ett för år meddelat tillstånd, som må förnyas efter vederbörande myndighets gottfinnande under en tidrymd ej överstigande tio år [art. 3 mom. 4 b)] ävensom att byrån icke må skaffa anställning åt arbetare utomlands eller därifrån rekrytera arbetare, med mindre dess tillstånd berättigar därtill och

verksamheten bedrivs enligt en mellan länderna ifråga träffad överenskommelse [art. 3 mom. 4 d)]. Avgiftskrävande arbetsförmedlingsbyråer utan vinstsyfte skola innehava tillstånd av vederbörande myndighet [art. 4 a)] men må icke heller skaffa anställning åt arbetare utomlands eller därifrån rekrytera arbetare under andra förutsättningar än nyss nämnts [art. 4 c)].

Sverige har ratificerat denna konvention, vilken för Sveriges del trätt i kraft den 1 januari 1937. Förutom Sverige hava hitintills allenast fyra stater, nämligen Chile, Finland, Mexiko och Spanien, ratificerat konventionen.

Gällande svensk lagstiftning på förevarande område — *lagen den 18 april 1935 (nr 113) med vissa bestämmelser om arbetsförmedling* (ändrad genom lagar den 12 mars 1938, nr 70, den 21 mars 1940, nr 155, samt den 31 augusti 1940, nr 784) — innehåller stadganden, som (med visst undantag beträffande fjärde stycket i övergångsbestämmelserna) stå i nära överensstämmelse med innehållet i nyssnämnda konvention. Lagen äger jämlikt 1 § tillämpning å all slags arbetsförmedling, som bedrivs av annan än offentlig arbetsförmedlingsanstalt eller godkänd sjuksköterskebyrå och som icke sker genom utgivande av skrift, varå tryckfrihetsförordningen är tillämplig. Enligt 2 § må arbetsförmedling icke bedrivas i förvärvssyfte (första stycket). Vill någon eljest bedriva arbetsförmedling, för vilken från arbetsgivare eller arbets sökande uppbäres inskrivnings- eller förmedlingsavgift, periodiskt bidrag eller annan ersättning, skall tillstånd sökas hos socialstyrelsen (andra stycket). Avser verksamheten förmedling av anställning utom riket eller av anställning här i riket åt utlänning, som vistas utom riket, må tillstånd beviljas allenast för de fall och på de villkor Konungen efter överenskommelse med främmande stat bestämmer (tredje stycket). Tillstånd må icke beviljas enskild person eller avse arbetsförmedling för sjömän (fjärde stycket).

Avgiftsfri arbetsförmedling däremot må, även om verksamheten utsträcker till utlandet, bedrivas utan särskilt tillstånd.

Enligt lagens övergångsbestämmelser (fjärde stycket) kunde enskild person eller annan, som vid lagens ikraftträdande (den 1 januari 1936) i behörig ordning bedrev arbetsförmedling i förvärvssyfte, av socialstyrelsen erhålla tillstånd att fortsätta verksamheten till och med den 31 december 1939. Beträffande yrkesgrupper, som Kungl. Maj:t bestämt, äger socialstyrelsen för tiden därefter, dock för högst ett år i sänder och icke längre än till den 1 januari 1950, bevilja förlängning av tillstånd, som nyss sagts, samt jämväl meddela nytt tillstånd att bedriva arbetsförmedling i förvärvssyfte, dock endast för enskild person, som övertagit med vederbörligt tillstånd bedriven verksamhet, i vilken han sedan tiden före lagens ikraftträdande varit anställd. Innan tillstånd, varom i fjärde stycket sägs, beviljas av socialstyrelsen, skall tillfälle att yttra sig beredas åt arbetsgivar- och arbetarorganisationer inom den eller de yrkesgrupper förmedlingen avser. Det ankommer på socialstyrelsen att bestämma skälig ersättning för förmedling, som sålunda må kunna i förvärvssyfte bedrivas efter lagens ikraftträdande. I övrigt skola lagens bestämmelser i tillämpliga delar gälla å densamma; dock skall,

såvitt angår förmedling av anställning åt musiker, sceniska artister och därmed jämförliga yrkesutövare, 2 § tredje stycket gälla allenast därest Kungl. Maj:t därom förordnar.

Sistnämnda undantagsbestämmelse infördes genom lagen den 21 mars 1940, nr 155, för att möjliggöra för socialstyrelsen att tills vidare kunna meddela tillstånd till internationell arbetsförmedling beträffande musiker, sceniska artister och därmed jämförliga yrkesutövare, oberoende av att överenskomelser därom mellan Sverige och respektive främmande stat saknas.

Genom *kungörelse den 10 februari 1939, nr 47*, hava bestämts de yrkesgrupper, beträffande vilka socialstyrelsen jämlikt nyss omförmälda övergångsbestämmelser till 1935 års lag äger för tiden efter den 31 december 1939 bevilja förlängning av tillstånd att fortsätta arbetsförmedlingsverksamhet i förvärvssyfte. Nämnda yrkesgrupper utgöras av musiker och sceniska artister samt anställningssökande i husligt arbete, hotell-, pensionat- och restaurangrörelse, sjukvård och jordbruk.

I skrivelse den 15 januari 1942 har *socialstyrelsen* hemställt, att ändringar måtte vidtagas i 1935 års lag *dels* i 1 § beträffande lagens tillämpningsområde och *dels* i 2 § tredje stycket ävensom fjärde stycket av övergångsbestämmelserna i fråga om viss internationell arbetsförmedling utan förvärvssyfte.

Yttranden över socialstyrelsens skrivelse hava, efter remiss, avgivits av delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet, svenska musikerförbundet, folkets parkers centralstyrelse och Sveriges arbetsgivareförening för hotell och restauranter. Svenska teaterförbundet, som jämväl erhållit tillfälle att avgiva yttrande, har icke begagnat sig därav.

Ändring beträffande lagens tillämpningsområde.

Socialstyrelsen framhåller, att ordalydelsen av bestämmelserna i lagens 1 § liksom även i artikeln 1 i konventionen tydde på, att varje i lagen icke särskilt undantaget slag av verksamhet, som syftade till att bereda arbetsansättning, fölle under dess bestämmelser. I rättstillämpningen hade emellertid gjort sig gällande en tendens att från begreppet arbetsförmedling avskilja vissa fall av sådan verksamhet för arbetsanskaffning, som grundades på ett anställningsavtal mellan verksamhetens utövare och den arbetssökande. Detta gällde bland annat den inom musiker- och artistbranschen bedrivna impressarieverksamheten. I de fall, där artisten av impressarion tillförsäkrats viss inkomst, syntes sålunda domstolarna hava varit benägna för att anse, att verksamheten fölle utanför lagens tillämpningsområde. Socialstyrelsen hänvisade härutinnan till ett nyligen meddelat hovrättsutslag.

Socialstyrelsen anser, att den angivna lagtillämpningen kan komma att främja en utveckling i icke önskvärd riktning av arbetsförmedlingsverksamheten samt anför härom:

Anställningskontrakt, varigenom en impressario hos sig anställer arbetsökande, hava i regel till uteslutande syfte att bereda den »köpta» arbetskraften anställning hos andra arbetsgivare, såsom folkparker, filmbolag,

grammofoninspelningsföretag och dylika mot en ersättning, som oftast bestämmes efter helt andra grunder än den ersättning, som artisten erhåller enligt kontraktet med impressarion. Den maktställning, som en dylik impressario med vidsträckta förbindelser med arbetsgivare inom facket besitter, möjliggör för honom att på artistens bekostnad tillskansa sig en oskäligen ersättning för sin medverkan till arbetsanskaffningen. Det är tydligt, att den angivna tillämpningen skapar möjligheter särskilt för yrkesförmedlare att under anställningsavtalets form dölja en sedvanlig förmedlingsverksamhet och sålunda undandraga denna verksamhet vederbörlig kontroll. Risk föreligger med andra ord för att därigenom kommer att främjas en smygtrafik av mindre tilltalande natur.

Till undvikande av missförstånd erinrar socialstyrelsen om att här endast vore fråga om förmedlingsverksamhet, d. v. s. en verksamhet för anskaffande av arbete. Om verksamheten hade annat huvudsyfte, exempelvis att anordna föreställningar inom nöjesbranschen, kunde bestämmelserna rörande arbetsförmedling icke bli tillämpliga därå. Icke heller borde nämnda bestämmelser tillämpas å sådan impressarieverksamhet, där impressarien närmast vore att betrakta såsom en hos artisten anställd privatsekreterare utan uppdrag att sluta avtal rörande engagemang.

Vad sålunda anförts borde enligt socialstyrelsens mening uppmärksammas även beträffande andra yrkesgrupper än musiker och sceniska artister. Jämväl inom andra yrkesområden förekomme det, att förmedlare genom att sluta anställningsavtal med de arbetssökande sökte undandraga verksamheten vederbörlig kontroll. Flera dylika fall inom hembiträdesbranschen hade kommit till socialstyrelsens kännedom. Det hade varit fråga om s. k. hemhjälpbyråer, vilka arbetade huvudsakligen i syfte att hos annan arbetsgivare för kortare eller längre tid skaffa anställning åt de hos hemhjälpbyrån anställda.

I själva verket öppnade den i det föregående påtalade lagtillämpningen en möjlighet att inom snart sagt varje yrke bedriva avgiftskrävande arbetsförmedling i förvärvssyfte utan den kontroll, som 1935 års lag åsyftade.

Styrelsen erinrar slutligen om att all arbetsförmedling i förvärvssyfte skulle upphöra senast den 31 december 1949. Därest förut omförmälda möjlighet att kringgå lagen ännu vid nämnda tidpunkt skulle stå öppen, kunde det förutsättas, att den för närvarande under socialstyrelsens kontroll bedrivna förmedlingsverksamheten i förvärvssyfte skulle komma att fortsätta såsom en under förut angivna former bedriven, helt okontrollerad verksamhet.

Socialstyrelsen förklarar, att den av angivna skäl funnit erforderligt, att jämväl sådan verksamhet för arbetsanskaffning, som grundades på ett mellan verksamhetens utövare och den arbetssökande träffat anställningsavtal, av vad slag detta än vore, hänfördes under bestämmelserna i 1935 års lag.

Socialstyrelsens förslag tillstyrkes i *yttrandena*. För dessas närmare innehåll, såvitt nu är i fråga, redogöres å sid. 8 i propositionen.

Föredragande departementschefen, statsrådet Möller, har till statsrådsprotokollet i denna del anfört följande:

»1935 års lag med vissa bestämmelser om arbetsförmedling avser enligt ordalydelsen av 1 § varje i lagen ej direkt undantagen verksamhet, som syftar till att förmedla arbetsanställning. I rättspraxis synes emellertid en tendens hava gjort sig gällande att icke anse sådan verksamhet för arbetsanskaffning falla under lagen, vilken grundas på ett anställningsavtal mellan den arbetssökande och verksamhetens utövare. Med en sådan lagtolkning skapas, på sätt socialstyrelsen anfört, möjlighet att under anställningsavtalets form dölja sedvanlig förmedlingsverksamhet, vilken därigenom blir undandragen erforderlig kontroll. Ett sådant sakernas tillstånd synes icke böra få fortvara. Till vad socialstyrelsen härutinnan anfört kan jag giva min anslutning. Jag tillstyrker därför, att i ett nytt andra stycke av 1 § upptages föreskrift, att, där mellan utövare av verksamhet för arbetsanskaffning och arbetssökande träffats avtal om anställning av den arbetssökande hos verksamhetens utövare eller av den sistnämnde hos arbetssökanden, men av omständigheterna framgår att det huvudsakliga syftet med anställningen är förmedling av arbete åt arbetssökanden, sådan förmedling skall anses såsom arbetsförmedling enligt 1935 års lag.»

Ändring beträffande viss internationell arbetsförmedling utan förvärvssyfte.

Den jämkning av fjärde stycket i övergångsbestämmelserna till 1935 års lag, vilken genomfördes genom lag den 21 mars 1940, hade — såsom tidigare anförts — till syftemål att skapa möjlighet till internationell arbetsförmedling för musiker och artister, oberoende av om överenskommelse träffats med främmande stater.

I den *proposition* (nr 71) till 1940 års *lagtima riksdag*, som låg till grund för nämnda lagändring, framhölls, att en dylik åtgärd visserligen strede mot den av Sverige ratificerade konventionen men att den likväl kunde anses försvarlig, därest ändringen förklarades icke skola träda i tillämpning förrän Kungl. Maj:t vidtagit anstalter för revision av konventionen. Genom samma proposition anhöll Kungl. Maj:t jämväl om riksdagens yttrande över spörsmålet, huruvida framställning om sådan revision skulle göras.

På hemställan av andra lagutskottet (utlåtande nr 10) förklarade *riksdagen* — jämte det riksdagen antog det då framlagda förslaget till lagändring — att riksdagen anslöte sig till den av föredragande departementschefen uttalade uppfattningen, att framställning borde göras om revision av konventionen i angiven riktning. Dylik framställning har sedermera överlämnats till internationella arbetsbyrån.

Här må anmärkas, att 1940 års lagändring genom dess anknytning till fjärde stycket i övergångsbestämmelserna kom att avse endast förmedling i förvärvssyfte.

Socialstyrelsen framhåller, att de skäl, som av styrelsen vid tidigare lagändringar åberopats för en uppmjukning av bestämmelserna rörande internationell förmedling beträffande musiker och sceniska artister, alltjämt ägde giltighet. De gällde i lika hög grad för förmedling utan förvärvssyfte som i förvärvs-

syfte. Några av de största enskilda sammanslutningar, som bedreve förmedling inom musiker- och artistbranschen, hade även under den senaste tiden anmält för styrelsen, att syftet med deras förmedlingsverksamhet helt skulle äventyras, om de alltfort skulle förbliva uteslutna från möjligheten att bedriva internationell förmedling. Det syntes sålunda erforderligt att företaga en ändring av ifrågavarande bestämmelse.

Vad angår innehållet i *yttrandena* rörande denna fråga hänvisas till redogörelse härför å sid. 10—11 i propositionen.

Föredragande departementschefen har i förevarande del anfört följande:

»Genom lag den 21 mars 1940, nr 155, infördes i övergångsbestämmelserna till 1935 års lag ett stadgande, som möjliggjorde för socialstyrelsen att tills vidare meddela tillstånd till internationell arbetsförmedling beträffande musiker, sceniska artister och därmed jämförliga yrkesutövare, oberoende av att överenskommelse mellan Sverige och vederbörande främmande stat icke ingåtts. Detta stadgande stod visserligen i strid med konventionen i ämnet men ansågs kunna genomföras, sedan framställning från svensk sida gjorts om revision av konventionen i ifrågavarande avseende. Genom stadgandets införande i fjärde stycket av övergångsbestämmelserna kom detsamma att gälla allenast beträffande förmedlingsverksamhet i förvärvssyfte. Såsom socialstyrelsen framhållit erfordras emellertid, såvitt angår musiker, sceniska artister och därmed jämförliga yrkesutövare, en uppmjukning av gällande bestämmelser rörande internationell arbetsförmedling i lika hög grad beträffande sådan förmedling, som sker utan förvärvssyfte. Lagändring innefattande sådan uppmjukning synes nu kunna vidtagas, sedan på sätt förut nämnts, framställning gjorts om revision av den bestämmelse i konventionen, som står hindrande i vägen därför. Ändringen synes lämpligen kunna ske i form av ett tillägg till tredje stycket i 2 §. I samband härmed synes motsvarande i fjärde stycket av övergångsbestämmelserna nu förefintliga stadgande böra utgå.»

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot det i propositionen framlagda förslaget och får alltså hemställa,

Utskottet.

att förevarande proposition måtte bifallas av riksdagen.

Stockholm den 16 april 1942.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Norman, Linder**, *Löfvander, Olof Carlsson, Sten, Beck-Friis* och *Näslund*;

från andra kammaren: fröken *Hesselgren*, fröken *Andersson*, herrar *Olovson* i Västerås, *Hallagård, Hermansson, Holm*, fru *Johansson** och herr *Lundgren*.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.